

Skrivelse om avsaknaden av god rehabiliterande vård på ÅHS

Det har kommit till Funktionsrätt Ålands kännedom att situationen inom den rehabiliterande vården på ÅHS är ohållbar. En viktig bakomliggande orsak till situationen är avsaknaden av en läkare med specialkompetens inom medicinsk rehabilitering (rehabläkare) och att dagrehab har omvandlats från en avdelning till en mottagning. Den nuvarande processen, där rehabiliteringspatienter hänvisas till hälsocentralläkare, är särskilt problematisk. Dessa läkare, som ofta saknar specialiserad kunskap inom rehabilitering, förväntas både remittera till rehabiliteringsundersökningar och upprätta rehabiliteringsplaner som ligger till grund för FPA:s beslut eller ÅHS betalningsförbindelser för patienter över 65 år. Detta system brister även i kontinuitet då patienter kan hamna hos olika hälsocentralläkare vid varje besök, vilket betyder att ingen läkare har huvudansvar för patientens rehabiliteringsprocess eller möjlighet att bygga upp djupare kunskap om patientens specifika behov.

Avsaknaden av en rehabläkare påverkar vården och patienterna negativt på flera sätt. Det finns en påtaglig risk att den medicinska kompetensen för att bedöma komplexa rehabiliteringsbehov saknas, att rehabiliteringsplaner utformas bristfälligt, och att viktiga aspekter förbises när läkare utan specialistkompetens inom rehabilitering ska fatta avgörande beslut om patienternas rehabilitering. Samtidigt går övrig vårdpersonal miste om viktig kunskap och handledning som en läkare med kompetens inom rehabilitering kan erbjuda. I slutändan kan patientsäkerheten äventyras när denna specialistkompetens saknas.

Enligt landskapslagen (2011:114) om hälso- och sjukvård och lagen om patientens ställning och rättigheter (1993:61) har varje patient rätt till god hälso- och sjukvård av hög kvalitet. Detta inkluderar rätten till adekvat rehabilitering inom rimlig tid. Vidare lyfter kommittén för Ekonomiska, Sociala och Kulturella rättigheter (ESK-konventionen) i sin allmänna kommentar nummer 14 om hälsa att hälsovårdstjänster ska finnas i tillräcklig grad, vara tillgängliga för patienterna, vara accepterade enligt medicinetiska krav och vara av god kvalitet. Samtidigt finns det inom ESK-konventionen ett förbud mot försämringar av befintlig vårdnivå, förutom under exceptionella ekonomiska förutsättningar (se RP 134/2024 rd). En konventionsstat är bunden att använda alla resurser som står till dess förfogande för att upprätthålla dessa rättigheter.

Vår bedömning är att bristen på rehabläkare medför att ÅHS inte fullt ut uppfyller dessa villkor, såsom kravet på god individuell vård och rehabilitering inom rimlig tid. Patientlagen understryker även patientens rätt till information om sitt hälsotillstånd och olika

behandlingsalternativ. Denna rättighet blir särskilt svår att uppfylla när specialistkompetens inom rehabilitering saknas och patienter träffar olika läkare vid varje besök.

I förlängningen kan detta leda till onödigt lidande för patienterna och risk för försämrade möjligheter till rehabilitering. När rehabiliteringen försenas eller blir bristfällig ökar risken för att patienter utvecklar kroniska tillstånd. Detta leder inte bara till ökat lidande utan även till betydligt högre vårdkostnader över tid, med ökade sjukskrivningar och behov av mer omfattande vårdinsatser som följd.

Med anledning av ovanstående kräver Funktionsrätt Åland att ÅHS omedelbart påbörjar rekryteringen av en specialistläkare inom rehabilitering och inför ett system där rehabiliteringspatienter får en ansvarig läkare som följer deras rehabiliteringsprocess. Vi vill att ÅHS utvecklar rehabiliteringsvården i nära samråd med patientföreträdande organisationer för att säkerställa en personcentrerad vård som utgår från patienternas individuella behov och förutsättningar. Detta är nödvändigt för att säkerställa en patientsäker och högkvalitativ rehabiliteringsvård för den åländska befolkningen, i enlighet med lagens krav och intentioner.

Mariehamn, 18 februari 2025

Jan Salmén

Ordförande

Karl Wahlman

Verksamhetsledare

